

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА, ПСИХОЛОГІЇ ТА
ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ»
13-14 квітня 2023 року**

Біла Церква
2023

УДК 340

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.

Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни: матеріали міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 13-14 квітня 2023 р. Білоцерківський НАУ. 207 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

©БНАУ

ЗМІСТ

Секція 1 Теоретичні, історичні, філософські, соціологічні аспекти права

Бровко Н.І. Проблемні питання становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні під час збройної агресії РФ.....	6
Мельник Л.М., Грек І.М. Трансформація цінностей українців під час російсько-української війни	8
Росавицький О.О. Злочин та злочинність як філософська категорія соціально-правового явища.....	10
Лісний І.А. Історико-правовий аспект становлення фондових ринків.....	12
Терещук М.М. Фінансова відповідальність в європейських країнах.....	15
Самойлович А.А. Окремі аспекти безпеки навчального процесу в умовах воєнного стану.....	17

Секція 2 Сучасні проблеми правового регулювання в галузі конституційного, адміністративного, інформаційного, фінансового, кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого та міжнародного права в умовах війни

Ковальчук І.В. Проблемні юрисдикційні аспекти в галузі кіберправа.....	19
Тимошук О.Г. Окремі аспекти державного регулювання організації нотаріальної діяльності в Україні в умовах воєнного стану.....	23
Сімакова С.І. Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	26
Димитрієва Т.В. Особливості внесення змін до статті 69 Кримінального кодексу України під час воєнного стану.....	29
Ясінська М.Г., Кучак О.Є. Фіксування воєнних злочинів проти довкілля України.....	31
Отрадна М.О., Кучак О.Є. Презумпція невинуватості як головний принцип кримінального процесу.....	35
Богданович О.В., Кучак О.Є. Особливості кримінального процесу в умовах воєнного стану.....	37
Дуфенюк О.М. Баланс між юридичною освітою та вимогами практики кримінального провадження.....	40
Гутник А.В. Колабораційна діяльність у закладах освіти: спосіб вчинення злочину.....	43
Павленко Т.А. Обмеження права на свободу пересування в умовах правового режиму воєнного стану: деякі аспекти.....	46
Голіна В.В. Безпека дорожнього руху в Україні: залишається невирішеність проблеми запобігання їй.....	49
Поляруш-Сафроненко С.О. Принцип конституційності та законності добровільного об'єднання територіальних громад.....	52
Коршак В.С., Сушицька Ю.О. Доступ до публічної інформації в умовах війни	56
Ярошевська Т.В. Актуальні питання розвитку в умовах війни сфери трансферу інноваційних технологій.....	60
Макарчук В.В. Удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.....	64
Нікітенко О.І. Деякі питання адміністративно-правової легітиматії поліцейської діяльності.....	66

Хахула Б.В., Хахула Л.П. Комунікативність у системі дистанційного навчання.....	143
Жукова Г., Булгакова Т. Особливості соціального аспекту становлення позаакадемічної освіти.....	146
Сташук О.О. Аудиторні засоби розвитку правової компетентності майбутніх соціальних працівників (на прикладі дисципліни «спеціальні соціальні служби в соціальній сфері»).....	149
Рейда О.А. Використання технології коучинга при викладанні іноземної мови професійного спрямування.....	154
Давидченко І.Д. Актуальні проблеми вивчення лінгвокультурології в умовах воєнного часу.....	157
Дем'яненко О. О., Чернобров Ю.А. Філологічний аналіз світової поезії в контексті розвитку мовно-літературної компетентності студентів-перекладачів (англійська мова).....	159
Резнік В.Г. Функціональність як особлива складова комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іншомовного говоріння студентів-філологів.....	163
Носенко М.М. Integrationskurse als Grundlage für die Anpassung von Flüchtlingen ans Leben in Deutschland.....	165
Демченко Н.С. Неологізми на позначення явищ work та antiwork.....	167
Чернищук Ю.І. Discourse analysis and its limitations.....	169

Секція 5 Актуальні проблеми психології в умовах війни

F. Garoff Adapting to mass conflict.....	172
K. Peltonen Narrative exposure therapy in treating psychological trauma.....	174
Нагайчук О.В. Створення психологічно безпечного освітнього середовища в умовах війни.....	175
Гарашко О.Г., Гонтаренко Л.О. Стрес та стресостійкість як провідні елементи життя та різних форм навчання.....	179
Лип'юк А.М., Захаренко Л.М. Як твій настрій?.....	181
Хомчук О.П. Формування особистісної автономії в підлітків.....	184
Лозова О.В. Психолого-педагогічні аспекти розвитку stem-освіти в умовах війни.....	186
Шевченко С.В. Гендерні особливості розуміння благополуччя особистості.....	188
Клочко А.О. Резильєнтність як ресурс особистості в умовах воєнного стану.....	192
Кетлер-Митницька Т.С. Резильєнтність як чинник посттравматичного зростання в умовах війни.....	194
Коршак В.С., Фальковська Л.М. Актуальні проблеми психології в умовах війни.....	197
Мацьовитий В.Л., Горбачевський С.К., Орда М.В. Методика оцінювання стану ефективності наукової і науково-технічної діяльності наукових установ у системі Міністерства оборони України.....	200

paper or a rope, for example. The lifeline starts with the patient's birth and at the other end it remains partly rolled up, representing the future. Pleasant and positive life events or persons are marked with flowers on the lifeline. In contrast, stones on the lifeline stand for traumatic life events. The lifeline acts as a guiding structure during the therapy: all life events are narrated and reprocessed in detail with the therapist.

The third phase of the treatment is narration of the lifeline. These sessions have a duration of approximately 90 to 120 minutes and, depending on the patient, there should be 3 to 12 sessions of NET. The first narrative exposure session begins with the patient's birth and the first traumatic event. Session by session, the stones and flowers are discussed with the patient. **In the fourth phase**, during the last session of treatment after narrative exposure to all lifeline events, the whole narration is read aloud for the patient.

References:

1. NET for children, KIDNET (Ruf, Schauer, Neuner, Schauer, Catani & Elbert, 2012)
2. The psychoeducation is modified to suit the child's age (See Ruf & Elbert, 2012)
3. The poster presentation of Finnish RCT trial (ISTSS Congress, Washington DC, 2018)

[ISTSS poster](#)

УДК 37.015.3-027.45:355.01(045)

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ

Нагайчук О.В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності,*

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Після початку широкомасштабного вторгнення агресора в Україну питання безпеки вийшло на зовсім інший рівень. Війна також виявила необхідність психологічної безпеки та допомоги дітям. Особливо складно в цій ситуації дітям - підліткам, адже вони уже розуміють, що відбувається, але ще не мають достатньо життєвого досвіду, щоб ефективно боротися зі своїми емоціями [1].

Іноді важко захистити й ізолювати дітей від стресових факторів, особливо тих, які перебувають поза нашим контролем. Однак є деякі прості речі, які вчителі можуть зробити, щоб створити психологічно безпечне середовище для своїх учнів та

зменшити вплив війни на їх психіку. В першу чергу необхідно створити комфортні умови для обговорення з підлітком небезпечної події та його почуттів. Важливо прислуховуватись до думок і страхів, не засуджуючи їх. Необхідно прийняти негативні емоції дитини і навчитися з ними працювати. Приділяти підліткам достатньо уваги, за можливості допомогти їм займатися звичними справами.

Експерти Міністерства охорони здоров'я разом з дитячою та сімейною психологинею Світланою Ройз підготували поради, як допомогти дітям не боятися сповіщень про повітряну тривогу та поводитися у ситуаціях, коли чути вибухи [1, с. 43]:

1. Пояснити дитині, що відбувається, щоб нормалізувати її стан. Можна побудувати розмову таким чином: «Я бачу, що ти боїшся. Так, це ж дуже гучний і неприємний звук, який насправді лякає. Але коли ми чуємо сирену – це значить, що наші ЗСУ зафіксували загрозу і зараз її знешкоджують. Цей звук сповіщає, що про нашу безпеку дбають. І нам потрібно подбати про себе, тому ми йдемо в безпечне місце».

2. Підтримати малечу: «Я з тобою – і буду з тобою весь час». Рекомендовано запропонувати дію, запитати: «Хочеш, я візьму тебе на руки/обійму, а ти візьмеш свою іграшку?» Важливо, щоб дитина не почувалася безпорадною, натомість мала відчуття, що може вплинути на ситуацію: тримати іграшку, піклуватись про тварину, взяти воду, рахувати кроки.

3. Поспілкуватися з дитиною після того, як загроза минула. Після скасування повітряної тривоги дорослому треба обов'язково наголосити на цьому: «Все минулося. Ми в безпеці. Спасибі, ти був/була таким сміливим, міцним. Ми чули так багато гучних звуків, але ми впорались. Я пишаюсь твоєю стійкістю та піклуванням про іграшку/ про себе самого».

Зняти напругу, коли лунають неприємні гучні звуки, допоможуть такі практики: співання пісень; промовляння дражнилок на російську армію, щоб знецінити ворога та зменшити страх; позіхання (для цього потрібно провести пальцями від вухної раковини до щелепного суглоба і запропонувати дитині позіхати); масаж вух та простукування зони за вухами; застосування дихальних практик з гучним видихом; дайте дитині льодяники, сухофрукти або жувальні цукерки чи гумки; пускання мильних бульбашок, якщо дозволяють обставини; гра «Слоник», який обмахується вухами (для цього прикласти долоні до вух, відтуляти й затуляти їх); гра «Комахи» (уявити, що в приміщенні багато комарів і ловити їх, плескаючи гучно в долоні, але не торкаючись інших гравців) [1, с. 42].

Не можна використовувати в іграх чи під час занять метафори, образи літаків тощо. Це може травмувати дітей, які були під обстрілами. У роботі спираємося на метафори та образи дому, землі, веселки, води. Навіть образ неба зараз не даватиме дітям стійкості – для багатьох це джерело небезпеки. Будь ласка, зважайте на це,

плануючи свої зустрічі з учнями.

Не пропонуйте дітям жодних образів воєнної техніки. Приймається лише той варіант, коли вони самі хочуть намалювати, виліпити чи обговорити це. Натомість працюйте над образами сили та стійкості й частіше просіть дитину намалювати, зобразити те, що є її силою.

Пам'ятайте, що ви маєте забезпечити дітям стабільність у теперішній реальності, відволікти і розважати цікавими фактами, захопливими розповідями. Тому, щоб створити психологічно безпечне середовище для школярів, педагоги можуть скористатися наступними ефективними порадами [2]:

– *Контролюйте себе.* Коли дорослі втрачають самоконтроль, це дуже впливає на дітей. Вони можуть злякатися та замкнутися. Намагайтеся тримати себе в руках. Хоча б, коли діти поруч з вами.

– *Менше логіки — більше емпатії.* Допоможіть школяру прожити почуття, не знецінюйте їх. Вчіться правильно підтримувати. Проявляйте співчуття. На цьому етапі не варто радити вчитись ставитися до всього спокійно і випромінювати світло та любов. Підкресліть, що його почуття – нормальні, поясніть що чуєте його. У цьому допоможуть такі слова: «Я повністю розділяю твої емоції/співчуваю/розумію твій біль» або «Мені дуже шкода, що це сталося». Дитина буде розуміти, що вона не залишилась один на один зі своїми переживаннями.

– *Цікавтеся першими.* Навіть якщо дитина не говорить про свої переживання, то варто запитати про її почуття. Дайте зрозуміти, що дитина може поговорити з вами тоді, коли захоче.

– *Говоріть правду.* Якщо дітям все не розповідати, то вони обов'язково це дофантазують [2]. Наведіть факти про те, що сталося, і поясніть, що відбувається зараз. Діліться власним баченням ситуації, при цьому намагайтеся бути емоційно стриманими та зберігати позитивну риторику (Ми переможемо, можуть бути втрати і певні труднощі...).

– *Обмежте потік новин.* Перенасичення інформацією вичерпує ресурси нервової системи так, що вона втомлюється і не може реагувати на інші виклики, які постають. Дбайте про те, щоб діти не споглядали те, що може травмувати їх психіку (фото та відео обстрілів, розповідей про власний чи чужий травматичний досвід).

– *Піклуйтеся про медіа грамотність підлітків.* Спостерігайте за тим яку інформацію діти споживають та з яких ресурсів. Інформація може бути неправдива, недостовірною, може бути частиною інформаційно-психологічної операції або бути спрямованою на дітей. Щоб поширити серед них паніку, отримати потрібну інформацію, заволодіти приватними даними, тощо.

– *Не використовуйте заклик до сили.* Для дитячої психіки слова «тримайся» та «зберись» можуть мати зворотний ефект. Краще сказати: «Якщо трапляються непередбачувані ситуації, то всім нам потрібно справлятися з ними по-новому...».

– *Фокусуйте увагу дітей на тому, що вони можуть зробити і що залежить від них.* Обговоріть із учнями як треба поводитись, щоб залишитись в безпеці та не ушкодитись. На жаль, у час війни ми не можемо контролювати все, навіть відповідати за власну безпеку. Тому потрібно наголошувати на тому, що ми можемо зробити для того, аби все від нас залежне було зроблене. Наприклад, підготувати «валізку безпеки», зарядити телефон і павер банк, тощо.

– *Запитайте, ЯК ви можете допомогти.* Якщо ви до кінця не впевнені, яку лінію поведінки обрати, то запитайте: «Як я можу тебе підтримати?» та «Що я можу для тебе зробити?». Це прості, але ефективні фрази [2].

– *Заохочуйте школярів підтримувати та допомагати одне одному, надавайте їм можливість бути корисними.* Розкажіть про те, що люди зараз один одному допомагають. Усі об'єдналися заради спільної мети - нашої перемоги. Не тільки на рівні людей, а і на рівні країн. Ми залишилися не самі і можемо розраховувати на допомогу інших. Так само як і діти - можуть розраховувати на нашу допомогу [3]. Зараз немає неважливої роботи, немає неважливих людей. Кожен має робити те, що вмє найкраще, і допомагати так, як може.

– *Не забувайте про ігри.* Найкраща терапія під час складних життєвих обставин – це ігри. Давайте дитині можливість гратися, дивитися мультфільми, бігати та стрибати.

– *Обережно закінчуйте розмови.* Дитині важливо знати, що вона не залишиться на самоті. Коли ви завершуєте розмову про важливі речі, оцініть рівень її тривожності. Нагадайте учню, що ви піклуєтесь про нього, слухаєте його і що він може у будь-який час поговорити з вами на будь-які теми, які його хвилюють [2]. Говоріть, які вони хоробрі, як добре вони справляються з ситуацією, як вправно допомагають дорослим. Обов'язково розповідайте про перемоги ЗСУ, щоб діти вірили в світле майбутнє.

Таким чином, використовуючи ці поради, вчитель зможе створити психологічне безпечне середовище для своїх учнів та частково зменшити вплив надзвичайних ситуації на їх психіку. І хоч складно перерахувати всю безмежну кількість порад щодо підтримки психологічного комфорту та попередження виникнення психологічних травм, але кожен з нас, педагогів, має знати, як підібрати ключик до серця дитини, враховуючи її індивідуальні особливості.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації «Організація безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану» / укладачі О. М. Грушевечук, Л. М. Богданович, О. Г. Мулько, С. М. Сарай. Луцьк: Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Волинської області, 2022, 49 с.

2. Яна Хіжінська. Підтримка дітей під час війни: яких помилок уникнути?

URL: <https://osvitoria.media/experience/pidtrymka-ditej-pid-chas-vijny-yakyh-pomylok-unyknyty/>.

3. Як підтримати дітей у часи невизначеності та стресу. Поради для батьків.
URL: https://www.unicef.org/ukraine/stories/7-tips-for-parents?fbclid=IwAR11EqGn7TVwJ-brkhnKMtc5N0igxq7zXbMDDWxI7k_EJnG8-gwT-KAhZs.

УДК 159.95 С83

СТРЕС ТА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПРОВІДНІ ЕЛЕМЕНТИ ЖИТТЯ ТА РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Гарашко О.Г.,

студентка 3 курсу

соціально - психологічного факультету

Національний університет цивільного захисту України

м. Харків, Україна

Науковий керівник - Гонтаренко Л.О.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін,

Національний університет цивільного захисту України

м. Харків, Україна

Кожна людина хоч раз стикалася зі стресом, не важливо у відкритій чи прихованій формі. Важливо те, як поводить себе людина у ситуації стресу. Стрес - фактори оточують нас з моменту запліднення, і супроводжують усе життя. З кожним етапом розвитку стрес - фактори збільшуються, і тому є необхідність розуміти становлення такої якості як стресостійкість.

Людина і оточуючий світ є невід'ємними, вони існують завдяки один одному. Світ сповнений таким обсягом інформації та ступенем розвитку, що не задумуючись кожен день кожен з нас піддається певній кількості стресу. Якщо зробити все можливе, щоб уникнути стресу, деякі з його факторів та складових будуть все одно переслідувати нас, а саме: печаль, страх та тривога, які мають природний характер - рефлекс та захисна реакція. Саме тому, щоб повністю цього уникнути необхідне втручання в мозок. Але яка з цього вигода? Чи вважатимитися тоді людина повноцінною? Чи стане краще? Чи може необхідно навчитися жити зі стресом на ТИ, щоб зберегти це вміння та знання для наступних поколінь, які напевно досягнуть ще більшого рівню розвитку, з яким треба вміти впоратися?

Що уявляє собою стрес? Напевно кожен знає відповідь на це питання, і кожен має свій варіант. Якщо узагальнити та звернути увагу на визначення Г.Сельє, який є батьком вивчення стресу, то можна зрозуміти, що стрес - це неспецифічні фізіологічні та психологічні прояви адаптаційної активності при сильних, екстремальних для організму впливах.